

7. ΤΟ ΚΙΝΗΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ

Το κινητό τηλέφωνο αποτελεί το πιο διαδεδομένο μέσο επικοινωνίας, σ' όλες πλέον τις ηλικίες. Στην αρχή της εμφάνισης του αφορούσε μια τάξη επαγγελματιών, κυρίως ελεύθερα επαγγέλματα, που συχνά ήταν υποχρεωμένοι να ταξιδεύουν ή να διευθετούν υποθέσεις από απόσταση. Συνάντησε την αντίδραση πολλών οικογενειών, οι οποίες είδαν τον οικογενειακό προϋπολογισμό να εκτινάσσεται στα ύψη, δεδομένου ότι όλα τα μέλη πλέον διαθέτουν κινητό από τον πιο μικρό μέχρι τον πιο μεγάλο. Οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας επιδίδονται σε μεγάλες προσφορές που κάνουν το κινητό τηλέφωνο προσβάσιμο και σε ασθενέστερα στρώματα της κοινωνίας.

Σήμερα, η εξέλιξη της τεχνολογίας επιτρέπει όλο και περισσότερες υπηρεσίες στο κινητό τηλέφωνο. Τα περισσότερα κινητά διαθέτουν πλέον και σύνδεση με το διαδίκτυο και η τάση στην τεχνολογία είναι να συμπεριλάβουν όλες τις υπηρεσίες του προσωπικού υπολογιστή. Με τα κινητά τηλέφωνα πλέον οργανώνουμε τις συναντήσεις μας με τους ανθρώπους, είναι η ατζέντα μας, το χρονόμετρό μας, η φωτογραφική μας μηχανή και η βιντεοκάμερά μας, η πιστωτική μας κάρτα όταν συμμετέχουμε με την αποστολή SMS σε διάφορες εκδηλώσεις φιλανθρωπικές ή όταν ψηφίζουμε (βλ Γιουροβίζιον), είναι το ξυπνητήρι μας, και το gameboy ή το playstation, είναι το ραδιόφωνο μας. Σε λίγο -ίσως σύντομα-ποιος ξέρει :- μπορεί το διαβατήριό μας, η ταυτότητά μας ή και το δίπλωμα οδήγησης να ενσωματωθούν στο κινητό μας τηλέφωνο. Το κινητό τηλέφωνο είναι όλα αυτά και πολλά άλλα που το μέλλον επιφυλάσσει. Με το κινητό δεν μιλάμε μόνο, αλλά γράφουμε, αποθηκεύουμε, παίζουμε. Τα SMS(short message service) θα γίνουν σε λίγο LMS (long message service) (Ferraris M , 2006). Έτσι το κινητό συμμετέχει στην κατασκευή μιας νέας κοινωνικής πραγματικότητας. Παραμένει ένα εργαλείο δουλειάς για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Αυτός είναι ο λόγος που όλο και περισσότερες εταιρείες προσφέρουν στο προσωπικό τους ένα κινητό, ώστε να εξασφαλίζουν την επικοινωνία μεταξύ τους. Εξασφαλίζει την ατομική ασφάλεια δεδομένου ότι πολλές φορές σε δύσκολες στιγμές (πχ. ατυχήματα) σώθηκαν άνθρωποι με την βοήθεια του κινητού, αλλά ταυτόχρονα προκάλεσε και πολλά οδικά ατυχήματα λόγω υπερβολικής χρήσης κατά την διάρκεια της οδήγησης. Εξασφαλίζει και την ασφάλεια των οικείων μας, δεδομένου ότι μπορούμε να επικοινωνούμε ανά πάσα στιγμή μαζί τους. Αποτελεί έτσι ένα σύνδεσμο ανάμεσα στην επαγγελματική, την οικο-

γενειακή και την προσωπική ζωή.

Η σχέση που αναπτύσσουν οι νέοι με τα κινητά τηλέφωνα απασχολεί την σύγχρονη έρευνα, διότι τα κινητά τηλέφωνα συμμετέχουν στην προσωπική ζωή του καθενός, στην οικονομική επιτυχία, αλλά και στην ασφάλεια των ανθρώπων. Το κινητό τηλέφωνο ταυτίζεται με την ταυτότητα της νέων. Οι συζητήσεις στις παρέες των νέων γύρω από το κινητό είναι συχνές. Το είδος του κινητού, η σχεδίαση του, οι δυνατότητες του, οι ποικιλία των ήχων, η ποικιλία των παιχνιδιών, το χρώμα, αποτελούν συχνές αναφορές στις συζητήσεις της νεολαίας. Συνήθως το χρησιμοποιούν για να οργανώσουν τις συναντήσεις τους, και να είναι σε επαφή με ένα ευρύ κύκλο συνομιλήκων, όχι για παρατεταμένες συνομιλίες, για τις οποίες το ενσύρματο τηλέφωνο παραμένει ακόμα το κατεξοχήν μέσο προσωπικής επικοινωνίας. Με το κινητό τους οι νέοι ανταλλάσσουν μηνύματα, στέλνουν SMS και συμμετέχουν σε δημόσιες ψηφοφορίες, μπορούν να βρουν τους φίλους τους, οποιαδήποτε ώρα της ημέρας και να συναντηθούν μαζί τους, γίνεται έτσι ένα μέσο που βοηθάει στην κοινωνικοποίηση τους. Τα SMS εγκαινίασαν μια νέα εποχή και μια νέα γλώσσα στην επικοινωνία των νέων. Είναι διασκεδαστικά και οι νέοι τα προτιμούν διότι εξασφαλίζουν την ιδιωτικότητα τους. Κοστίζουν φτηνότερα από τις συνήθειες κλήσεις, είναι διακριτικά, διότι η αποστολή τους δεν ενοχλεί κανένα, ευνοούν την έκφραση συναισθημάτων, τα οποία είναι δύσκολο να εκφραστούν σε μια κατά πρόσωπο επικοινωνία.

Το κινητό επιτρέπει τους νέους να επικοινωνούν χωρίς την διαμεσολάβηση των ενηλίκων. Μακριά από κάθε γονεϊκό έλεγχο, αισθάνονται πιο ελεύθεροι, πιο αυτόνομοι. Το ενσύρματο τηλέφωνο αφορά όλη την οικογένεια, ενώ το κινητό είναι ένα προσωπικό και ιδιωτικό μέσο. Αυτό αποτελεί και το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό του κινητού, το γεγονός δηλαδή ότι εξασφαλίζει μια προσωπική επικοινωνία και όχι τόσο το ότι είναι μεταφερόμενο τηλέφωνο.(Heurtin, J. Philippe, 1998). Το κινητό τηλέφωνο εγκαινιάζει νέες σχέσεις στις σχέσεις γονιών -παιδιών. Είναι ένα εργαλείο που ορίζει τα πρώτα βήματα αυτονομίας και ανεξαρτητοποίησης των παιδιών. Τα παιδιά βάζουν τα προσωπικά τους όρια. Δεν επιτρέπουν σε κανένα να σηκώσει το κινητό τους. Δεν αποχωρίζονται ποτέ το κινητό τους. Το έχουν ανοικτό συνεχώς, και καθορίζουν την ταυτότητα τους από την ιδιαιτερότητα των ήχων που επιλέγουν. Το κινητό είναι ένα «*μαζικό μέσο ατομικής επικοινωνίας*» κατά την έκφραση της Corinne Martine (Martine C, 2007,158).

Ταυτόχρονα όμως το κινητό γίνεται και εργαλείο- μέσο σύνδεσης της οικογένειας, η στιχομυθία είναι γνωστή: «*που θα είσαι;*» *Θα με βρεις στο κι-*

νητό μου» Γίνεται έτσι και ένα μέσο- εργαλείο έλεγχου από την πλευρά των γονιών αλλά και ένα μέσο που εξασφαλίζει την οικογενειακή συνοχή, αφού όλοι πλέον στην οικογένεια έχουν κινητό, το οποίο γίνεται το σημείο αναφοράς τους. Οι γονείς επικαλούνται λόγους ασφάλειας και αισθάνονται πιο ασφαλείς, όταν το κινητό του παιδιού τους είναι ανοικτό. Είναι δηλαδή το κινητό ένα σημείο χωροχρονικής αναφοράς. Γνωρίζουμε δηλαδή πότε αλλά και που σύμφωνα με τον ομιλούντα- βρίσκεται. Αρκετές εταιρείες κινητής τηλεφωνίας έχουν δημιουργήσει προγράμματα, τα οποία εντοπίζουν τον τόπο που βρίσκονται τα παιδιά. Ένα τέτοιο πρόγραμμα είναι το Childlocate της Μ. Βρετανίας. Το πρόγραμμα αυτό, σύμφωνα με τους υπευθύνους της εταιρείας, είναι διακριτικό και εξασφαλίζει την ελευθερία των παιδιών. Τα παιδιά δεν ακούνε κανένα κουδούνισμα-ήχο όταν οι γονείς τα ψάχνουν. Κάτι παρόμοιο υπάρχει στην Νορβηγία, αλλά και στην Γαλλία με το πρόγραμμα « *ange gardien*» (Martine C, 2007, 61). Συχνά το κινητό τηλέφωνο, αποτελεί αντικείμενο ενδοοικογενειακής διαπραγμάτευσης ανάμεσα στα παιδιά και στους γονείς. Η στέρηση του γίνεται κάποιες φορές η απειλή των γονιών σε περιπτώσεις παραβιάσεων των κανόνων, που η οικογένεια έχει επιβάλλει στο σπίτι.

Η έρευνα πάνω στα κινητά τηλέφωνα, αφορά ένα ευρύ πεδίο προβληματισμών, αναζητήσεων και ερωτημάτων που απασχολούν τα νέα ψηφιακά μέσα επικοινωνίας. Μπορεί να ασχολείται με τις αναμονές και τις συμπεριφορές των χρηστών, μπορεί να εξετάζει τον χρήστη μέσα στο κοινωνικό και επαγγελματικό του πλαίσιο, τις συμβολικές αναπαραστάσεις της κινητής τηλεφωνίας, τα χαρακτηριστικά των ιδιωτικών συνομιλιών. Η έρευνα ασχολείται επίσης με τον αντίκτυπο της κινητής τηλεφωνίας στο σύνολο των κοινωνικών σχέσεων, με την σχέση του κινητού τηλεφώνου με το φύλο των χρηστών, το επίπεδο σπουδών, ή το οικονομικό στρώμα. Απελευθερώνει τελικά ή υποδουλώνει το άτομο το κινητό τηλέφωνο; Συμβάλλει ή όχι στην ενότητα του οικογενειακού ιστού; Ποια η επίδραση του κινητού τηλεφώνου στις κοινωνικές, στις συναισθηματικές και επαγγελματικές σχέσεις; Ποια είναι τα όρια της χρήσης του; Ποια η σχέση των νέων με το κινητό τους τηλέφωνο; Είναι μερικά από τα ερωτήματα, τα οποία θέτει η σύγχρονη έρευνα.

Το κινητό είναι το μέσο επικοινωνίας που βρίσκεται παντού, στην τσέπη μας, στο αυτοκίνητο, στο ασσανσέρ, στο εστιατόριο, στο δρόμο. Είναι ευέλικτο και εξασφαλίζει μια άμεση και γρήγορη επικοινωνία. Δεν ενώνει πλέον τόπους, όπως το ενσύρματο τηλέφωνο, αλλά ενώνει ανθρώπους.

Το κινητό τηλέφωνο μείωσε τις αποστάσεις ή άλλαξε το νόημα των α-

ποστάσεων; Βέβαιο είναι ότι η έννοια του χώρου και του τόπου χάνει την έννοια του σταθερού σημείου, που είχαμε με το ενσύρματο τηλέφωνο. Το κινητό είναι μια «ουτοπία» στην κυριολεξία της λέξης, δηλαδή δεν έχει τόπο. Είναι κλασσική η ερώτηση άλλωστε όταν τηλεφωνούμε σε κάποιον στο κινητό τηλέφωνο: «που είσαι;» Ερώτηση την οποία δεν κάνουμε στην ενσύρματη επικοινωνία, διότι τηλεφωνούμε σ' ένα συγκεκριμένο τόπο-χώρο. Οι γεωγραφικές αποστάσεις εξαφανίζονται και το «που» γίνεται «παντού». Έτσι δεν είναι δυνατό να εντοπίσουμε τον συνομιλητή μας παρά μόνο αν μας το επιβεβαιώσει. Γνωρίζουμε όμως την ταυτότητα του συνομιλητή μας διότι το κινητό τηλέφωνο είναι προσωπικό. Δεν διανοείται κανείς να απαντήσει στο κινητό του άλλου. Ακόμη και στις συζυγικές σχέσεις, η παρέμβαση στο κινητό του ενός εκ των δύο συζύγων, θεωρείται παραβίαση κάποιου ασύλου. Η νέα πραγματικότητα που επιβάλλει το κινητό τηλέφωνο, επιτρέπει την άμεση επαφή των ανθρώπων που η απόσταση τους διαχωρίζει. «Μιλάω στο τηλέφωνο του σπιτιού μου» και «μιλάω στο κινητό» μου είναι δύο διαφορετικές καταστάσεις. Όταν βγαίνει από το σπίτι κάποιος αφήνει το τηλέφωνο και την συνομιλία πίσω του, ενώ το κινητό τον ακολουθεί. Μπορεί ο καθένας να τον βρει. Κλειστό κινητό σημαίνει κάτι: σημαίνει απαγορευτικό, σημαίνει δεν μπορεί κάποιος να μιλήσει, σημαίνει δεν θέλει να μιλήσει. Σπάνια κλείνουμε το ενσύρματο τηλέφωνο, μπορούμε βέβαια να μην απαντήσουμε, αλλά τότε σημαίνει απουσία. Το κινητό καθορίζει τις απουσίες μας και τις παρουσίες μας. Ταυτίζεται από πολλούς με την κακογουστιά, διότι συχνά επιτρέπει την υπέρβαση των ορίων στις ιδιωτικές συνομιλίες που γίνονται δημόσιες. Θεωρείται επίσης σύμβολο της αδιακρισίας, διότι επιτρέπει τους μεν ωτακουστές, να κρυφακούν τις ιδιωτικές συνομιλίες, τους δε χρήστες να ομιλούν δυνατά και να ενοχλούν όσους βρίσκονται δίπλα τους. Πάρα πολλά θέματα κοινωνικής συμπεριφοράς πλέον αναθεωρούνται μέσα από την επικοινωνία με την κινητή τηλεφωνία. Στην εκπαίδευση η υπερβολική και αλόγιστη χρήση των κινητών από την πλευρά των μαθητών προκαλεί τον πονοκέφαλο της εκπαιδευτικής κοινότητας και στις περισσότερες χώρες έχει απαγορευτεί η χρήση του στο σχολείο. Τα SMS αποτελούν την πιο διαδεδομένη επικοινωνία μέσω του κινητού. Η πιο διαδεδομένη χρήση SMS γίνεται στις ηλικίες 12-24 ετών (Martine, 2007,98) Αποτελούν την εναλλακτική και πιο φτηνή απάντηση στις απαγορεύσεις είτε των γονιών είτε των δασκάλων. Οι περισσότεροι νέοι μπορούν να στέλνουν μηνύματα χρησιμοποιώντας τυφλό σύστημα γραφής και χωρίς να γίνονται αντιληπτοί από τους ενήλικες, αλλά και χωρίς να ενοχλούν τον περίγυρό τους.

Με τα SMS αποκλείονται οι «έξωθεν εισβολείς». Δεν κρίνονται ούτε για την ορθογραφία τους ούτε για την γλωσσική τους ανεπάρκεια. Η γλώσσα που χρησιμοποιούν απαιτεί μετάφραση στον κόσμο των ενηλίκων. Ενδεικτικά αναφέρω κάποιες εκφράσεις από το γλωσσάρι των SMS: bb=bye bye, brci=μπορεί, exc=έχεις, gt=γιατί, flk=φιλάκια, 3r=ξερω, t knc?=τι κάνεις;

Αυτή η δυνατότητα των SMS να προσφέρουν μια πιο διακριτική επικοινωνία, διευκολύνει την εξωτερίκευση συναισθημάτων των νέων αλλά και των ιδιωτικών τους στιγμών. Στην έρευνα που έχει κάνει D. Pasquier στη Γαλλία διαπιστώνει ότι οι εξ αποστάσεως επικοινωνίες επιτρέπουν την ευκολότερη διαχείριση έντονων συναισθημάτων. Όπως ο δεκαεπτάχρονος Ματιέ «Όταν δεν είμαι καλά προτιμώ να γράφω, να εκφράζω γραπτά και όχι προφορικά την λύπη μου. Μπροστά στους άλλους υπάρχει μια υποσυνείδητη λογοκρισία που με υποχρεώνει να κρατάω τα προσχήματα, πρέπει πραγματικά να είμαι κουρέλι για να εκφράσω φωναχτά τη θλίψη μου» ή ο δεκαοχτάχρονος Κολέν « Τα SMS είναι χρήσιμα όταν δεν τοιμάς να μιλήσεις στον άλλο όταν, ας πούμε, θες να του τα πεις μια και έξω και δεν μπορείς- είναι ένας τρόπος για να πεις πραγματικά ο,τι σκέφτεσαι χωρίς να το κάνεις ευθέως, γιατί βασικά δεν το θες- αλλά ένα καβγαδάκι μέσω μηνυμάτων επιτρέπεται» (Pasquier D,2007,157).Οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας κάνουν ποικίλες προσφορές στους νέους, ώστε η επικοινωνία μέσω SMS να γίνεται όλο και φτηνότερη.

Βλέπουμε πόσο το μέσο αυτό μπήκε στην κοινωνική, οικογενειακή, επαγγελματική ζωή των ανθρώπων, άλλαξε τις επικοινωνιακές τους συνήθειες, τον προγραμματισμό τους και συμμετέχει στην κατασκευή μια νέας κοινωνικής πραγματικότητας. Η χρήση της τεχνολογίας αποκτά νόημα μέσα από τις κοινωνικές πρακτικές. Αυτές είναι που σηματοδοτούν τις σχέσεις εξάρτησης ή χειραφέτησης, του ατόμου από τη τεχνολογία. Το κινητό τηλέφωνο μεταλλάσσεται σε κινητό διαδίκτυο και πολύ σύντομα σε κινητό-υπολογιστή που θα περιλαμβάνει τηλεόραση, μουσική, παιχνίδια αλλά και όσα σήμερα προσφέρει ο υπολογιστής. Αυτή η αλλαγή προδιαγράφει νέες αλλαγές στις σχέσεις των ανθρώπων.